

vivat academia

berichtenblad van het Verbond der Vlaamse Academics

verschijnt viermaal per jaar

nr 89 april - mei - juni 1995

Inhoud

Verslag Algemene Ledendag	1
Toespraken op de Algemene Ledenvergadering	3
OVV Standpunt	15
11-DAAGSE Vlaanderen - Europa en VCK.	18
Boekennieuws	19
Macht en mimesis, de drijfveren van onze samenleving.	20
ANV ... 100 jaar jong !	27
Nationale ontmoetingsdag	30
68ste IJZERBEDEVAART	32

Tot uw dienst : de leden van het hoofdbestuur.

Alg. Voorzitter :

Prof. Dr. E. Ponette, Schoonzichtlaan 40, 3020 Winksele

Alg. Ondervoorzitters :

Lic. M. Grela, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Lic. G. Steel, Fort Lapin 41, 8000 Brugge

Alg. Sekretaris :

Apr. R. Lamens, Kerkstraat 46b, 2870 Ruisbroek (Antw.)

Alg. Penningmeester

Lic. F. Smets, Oostvaardtdijk 17, 2830 Willebroek

Adjunktsecretaris :

Prof. Dr. Sc. R. Vandenberghe, Keuzekouter 54, 9031 Drogenen

Ir. M. Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Ir. L. Callens, Keltenlaan 23, 9880 Aalter

VERSLAG ALGEMENE LEDENDAG

De Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering had plaats op zaterdag 18 maart 1995 te Gent met als hoofdthema: "HET NEDERLANDS IN EUROPA".

In de namiddag werden een aantal bezoeken georganiseerd. Op de Vrijdagmarkt meldden zich een 95-tal V.V.A.-leden aan voor geleide bezoeken aan het klassieke Gent, het alternatieve Gent of het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel (MIAT).

In de vooravond startte de academische zitting, die werd gehouden in de conferentiezaal van de Holiday Inn aan Flanders Expo.

V.V.A.-lid L. Callens verwelkomde niet minder dan een 120-tal V.V.A.-leden. Hij gaf meteen de toon aan van deze vergadering door o.m. te stellen: "... het onderwerp dat we vandaag behandelen nl. ONZE TAAL, is van culturele aard; maar de actie die we willen aanzwengelen, is van politieke aard..."

Onder de kundige leiding van V.V.A.-lid M. Van Dongen werd het vooropgestelde thema ten gronde besproken door drie eminente sprekers, die het onderwerp telkens vanuit een andere invalshoek belichtten.

Dhr. F. Crols (Trends) behandelde het economisch luik, Prof. J.T. Devreese (UA-TU Eindhoven) het wetenschappelijke luik en Prof. Y. Vanden Berghe het cultureel-politieke luik.

De verwachtingen waren hoog gespannen. Dat de themakeuze een goede was -die daarenboven gebracht werd op een gedurfde, kritische, originele, zakelijke en toch serene manier- bleek al gauw uit de uiterst geanimeerde discussie. Het werd duidelijk géén éénrichtingsverkeer maar een wisselwerking tussen de referaathouders en de toehoorders. Tientallen boeiende vragen werden door de opgetogen aanwezigen naar de sprekers afgevuurd, die deze telkens op een meesterlijke wijze en gefundeerd probeerden te beantwoorden. Werkelijk, de pit zat erin. Getuige het spontaan "Oh...spijtig"-geroep vanuit de zaal toen de moderator -omwille van de gevorderde tijd- noodgedwongen deze themabehandeling afsloot.

Na de referaten werd de V.V.A.-prijs Prof. W. Baron Opsomer geproclameerd. Prof. F. Lemeire, voorzitter van de werkgroep, belichtte in een korte uiteenzetting de oorsprong en het doel van deze prijs en proclameerde de uitslag. Uit de kandidaten selecteerde een jury van drie universiteitsprofessoren Mevrouw Cathy Berx, Lic. Rechten. Het bekroonde werk handelt over: "De ruime grondwetgevende bevoegdheid van deelstaten: een rechtsvergelijkende studie."

Mevrouw N. Opsomer, dochter van wijlen Baron Opsomer, overhandigde de cheque van 100 000 fr. aan de laureate.

Algemeen V.V.A.-voorzitter Prof. Dr. E. Ponette sloot op een waardige manier deze stijlvolle, hoogstaande academische zitting af.

Een stemmige, "rijkelijke", receptie in een prachtig kader sloot het ruim informatief en boeiend namiddagprogramma af.

Ook het feestmaal had plaats in de Holiday Inn, tussen de palmbomen en in een optimale stemming. Een 90-tal V.V.A.-leden en genodigden namen eraan deel. Het eten viel enorm in de smaak en de wijn smaakte lekker! Op een gevorderd uur namen we met node afscheid van de Artevelde-stad.

Voorzeker past een woord van dank aan de organiserende afdeling Gent o.l.v. Prof. R. Vandenberghe en aan allen die ervoor zorgden dat deze ledendag uiterst geslaagd mag genoemd worden. Het was een succes over de hele lijn. Een pluim voor het hele team!

Milka Tombal

Toespraken op de Algemene Ledenvergadering

Toespraak van Leo Callens

Beste vrienden,

In naam van professor Vandenberghe heet ik U van harte welkom in dit nieuw stukje van het oude Gent, zetel van de afdeling Oost-Vlaanderen die deze algemene ledendag voor U inricht. Professor Vandenberghe zit vandaag om beroepsredenen in het buitenland, zodat mij de eer werd gegeven U in zijn plaats te woord te staan. Dat brengt wel enkele regiewijzigingen met zich mee: ik zal verder niet -zoals aangekondigd- als medemoderator optreden misschien is dat ook wel beter zo en dat wil ik even toelichten.

Vandaag praten we over cultuur én over politiek, tenminste in principe. Het materiaal dat we aandragen is cultureel: niets minder dan onze taal. De actie die we willen aanzwengelen is van politieke aard. Er zal dus vandaag niet zoveel taalkundige wetenschap aan bod komen. We houden ons vandaag bezig met de status, niet met het corpus van onze taal. In wezen roept de cultuur de politiek ter hulp. Vandaar dat de werkgroep cultuur het voorbereidende werk deed, om U, via ons ledenblad een beeld te schetsen van wat er in het recente verleden allemaal gebeurde, wat erover gezegd en gedacht werd en wordt. De werkgroep politiek krijgt nu het rijpe dossier in handen en kan, rekening houdend met uw inbreng vandaag, handelend beginnen optreden.

De tactische en strategische beslissingen daarover zijn van politiek-technische aard. Daarom is het ook beter dat de discussie daarover en de besluitvorming gemodereerd worden door de voorzitter van onze werkgroep politiek.

Het Nederlands in Europa. Hoe zit dat, waar zijn we mee bezig en waar gaan we naartoe? De verleiding om aan struisvogelpolitiek te gaan doen, is op dit ogenblik wel erg groot: alles is toch dik in orde? Het Europese Parlement heeft toch quasi unaniem de numeriek kleinere talen principieel gesteund? Wat zitten we hier dan te doen?

Ik zou willen waarschuwen voor die houding, die ons in het verleden al zo dikwijls de das omgedaan heeft: de Vlaamse Beweging is niet meer nodig, weet je wel, de taalstrijd is gewonnen, de faciliteiten zijn uitdovend. Ons Nederlandse cultuurvolk is gered en wie daar nu nog van wakker ligt is niet meer van deze tijd, een naïeveling, een specimen van een uitstervend romantisch ras. Of niet toch?

Er is in de realiteit helemaal niets opgelost, er worden alleen catastrofes voorbereid. Dat is niet alleen het geval waar het over de staatshuishouding gaat maar op alle terreinen: ook op het culturele. Er wordt aan pompiermanagement gedaan: er wordt van het ene brandje naar de andere carrousel gehold, maar er worden geen solide maatregelen genomen.

De stemming in het Europese Parlement was volstrekt voorspelbaar: in het hele Europese circus is dat het enige nummer waarin sinds het prille begin de geest van de akkoorden van Rome onverkort wordt nageleefd. Het is géén toeval dat uitgerekend dàar de vertegenwoordigers van de volkeren zitting hebben. Het is evenmin een toeval dat het gehele Nederlandse cultuurvolk, na de noodzaak van economische samenwerking onder de natuurlijke dwang van zijn geografische eenheid en steunend op de gemeenschappelijke waardenschaal waarin prestatie hoger ingeschat wordt dan prestige, nu ook op het culturele vlak aan hetzelfde zeel gaat trekken. Of is het niet tekenend dat mevrouw Hedy d'Ancona, die ooit nog de taaleenheid loochende (tot ze op de Nederlandse Taalunie benoemd werd), nu in éénklank met Marianne Thyssen onze bekommernis voor het overleven van onze taal in Europa verdedigt? Haar opvolger, Aad Nuis, die zich al eerder in tempore non suspecto lovend over de Vlamingen uitliet in deze materie, zal ons terzake zeker niet teleurstellen, in tegenstelling tot onze eigen federale overheid.

Overall elders in de Europese Unie wordt - met het schouderklopje van "gezellig onder ons" - het liedje gezongen van: wij, de groten, houden ons met serieuze dingen bezig. Daar zit het rijke palet van Europese culturen niet bij. Daar wordt gependeld tussen Bruxelles, Strasbourg en Luxembourg, want het spreekt toch vanzelf dat geen van de drie landen die tot La Grande Culture behoren, benadeeld mag worden. Daar worden investerings- en onderzoeksprojecten beoordeeld die in een voor die groep gemakkelijk verstaanbare taal worden ingediend. Dat is trouwens de absolute voorwaarde om hoe dan ook in overweging genomen te worden en daar kan ik uit mijn eigen beroepspraktijk van meespreken. Tot nog toe waren dat er maar twee en voor de façade wou men er vijf van maken, maar het Nederlands zit daar niet bij. Daar wordt de facto (reeds) uitgevoerd wat in het Europese Parlement (nog) geen schijn van kans maakt, maar waar de groten ondertussen wél luidop van dromen. De Europese Commissie neemt daarin het voortouw. Het is géén toeval dat daarin géén verkozenen des volks zitting hebben. Het is ook géén toeval dat dàar en nergens anders de reële macht geconcentreerd is.

Er is dus werk aan de winkel. Ik geef dan ook graag het woord aan onze genodigden, om samen met de voorzitter van de werkgroep politiek te trachten tot een alerte en weerbare houding te komen.

Toespraak door de heer F. Crols

Het populaire thema voor de opiniebladzijden van de twee tot drie kwaliteitskranten in Vlaanderen '**Het Nederlands in Europa**', wekt gevoelens van onrust, soms paniek, op. Moet dat zo zijn? Ik breng vijf tegenaanduidingen in het gelid.

1. De WETENSCHAP vernietigt het Nederlands door de massale overdaad aan Engels; de wetenschap echter helpt ook het Nederlands en andere kleinere talen. In Ieper en Wemmel zoekt en werkt het Vlaamse bedrijf Lernout & Hauspie, een wereldleider op het gebied van de spraaktechnologie. Dat bedrijf is enkel begrijpbaar vanwege en vanuit de meertalige omgeving waarin het Vlaamse onderwijs en de Vlamingen al vele decennia bestaan. Lernout & Hauspie ontwerpt de programmatuur van chips die U helpen bij het besturen van uw auto, bij het programmeren van uw televisie, bij het doorlopend volgen van de verkeersstromen. U hoeft over korte tijd de ingewikkelde tot zeer ingewikkelde afstandsbediening van uw televisietoestel niet meer in te drukken, om één van de programma's die U wil bekijken op te roepen of te voorprogrammeren voor een video-opname. U spreekt Uw televisie toe, een spraakchip noteert uw bevel en voert op het gepaste ogenblik dat bevel uit. Dat gebeurt vandaag.

Morgen zet de spraaktechnologie als kind van de hogere programmeerkunde de volgende stap. U wordt opgebeld vanuit Tokio, in het Japans, de spraakchips die ingebouwd zitten in uw telefoontoestel herkennen het Japans en vertalen het naar uw Nederlands. In de omgekeerde richting werkt de technologie eveneens, U spreekt Nederlands, de Japanner krijgt Japans te horen. Dergelijke technieken dempen de kloven tussen grote en kleine talen. Dergelijke technieken drukken de tolkkosten van een Europese Unie drastisch.

Dit is geen SF-verhaal, gepikt uit een Amerikaans vakblad. Het gaat hier niet over toegepast wiskundig en linguïstisch onderzoek van bij ons, van bij ons in Ieper waar rond deze aloude Vlaamse stad in de volgende jaren geen Silicon Valley, maar een Language Valley zal ontstaan, een klonter van Europese en Aziatische taalbedrijven, verankerd door Lernout & Hauspie.

2. Taal heeft veel uitstaans met ECONOMISCHE MACHT. Twee voorbeelden. Een negatief en een positief. Eerst het negatieve voorbeeld. Er is de kolonisering van de Belgische Haute Finance tijdens de jongste jaren door

Franse mega-groepen. Ik verwijs naar de macht van het Franse Suez bij de Generale Maatschappij van België, de grootste bedrijvengroep in België. Ik verwijs eveneens naar de invloed van het Franse Paribas bij de Groep Brussel Lambert, de tweede grootste bedrijvengroep in België. Tussen haakjes: de toenadering tussen de Franse aandeelhouders van deze twee groepen is in de voorbije dagen begonnen. Dus één sterker vervlochten Frans conglomeraat beïnvloedt, bespeelt en koloniseert één sterker vervlochten Franco-Belgisch economisch financieel concern Vlaanderen en België... Wat is de invloed van die sterkere Franse kolonisering? De 6 miljoen Vlamingen boksen niet meer op tegen hun 4 miljoen Franstalige landgenoten. Neen, via het ontstaan, langs de economische weg van een Franse superregio en door het economische superhuwelijk tussen Franstalig België en Frankrijk boksen de 6 miljoen Vlamingen op tegen de 60 miljoen Franstaligen in Europa (de Franstalige Belgen en de Fransen met hun vooruitgeschoven taalbolwerk tot tegen Vilvoorde).

Nu het positieve voorbeeld. Nog geen vijf jaar geleden is ontstaan de Benelux-groep Fortis, een geheel van verzekeringsondernemingen en spaarbanken in Nederland en België, (AG, Amev, ASLK, VSB) met samenwerkingsverbanden en overname in Catalonië en de VS. De huidige leiding van deze wereldgroep is in handen van twee voorzitters, de Vlaming Maurice Lippens en de Nederlander Hans Bartelds, en vier leden van het bestuurscomité, twee Vlamingen en twee Nederlanders. Zij werken op volledige voet van gelijkheid samen. Fortis is een belangrijke speler op het Europese financiële vlak. Fortis is een symbool van Nederlandstalig zaakmanschap voor de hele wereld, zoals de Verenigde Oostindische Compagnie,- met zijn sterke Vlaamse inslag door de kwalitatieve volksverhuizing van Zuid naar Noord-, voor 350 jaar een symbool was van het koopmansvernuft en het mondialisme van de burgers van de Lage Landen.

De twee voorbeelden wijzen op een machtsmechanisme: wie als volk in de directiekamers van de bedrijven zit, legt zijn taal en cultuur op, met alle gevolgen vandien voor de omringende gemeenschap. Dat gebeurt via politieke beïnvloeding, de opbouw van een establishment, de sponsoring van de cultuur, de beheersing van het straatbeeld met zijn taal enz... Meer economische macht in de handen van Vlamingen betekent een grotere waarborg voor het overleven van onze taal en cultuur.

3. De versnelde evolutie in het denken van de Vlaamse partijen en een groeiend deel van de elite over de politieke ONAFHANKELIJKHEID van Vlaanderen (met als hoofdstad Brussel), ondersteunt de groei en de bloei

van het Nederlands. Met een Vlaams politiek gezag dat binnen Europa en de wereld op een trouwe wijze, door dik en dun, de belangen verdedigt van het Nederlands, vermijden we zielige incidenten als dat wat de heer Dehaene uitlokte, toen hij als Belgisch premier door de knieën ging bij het vastleggen van de werktalen van het Europese merkenbureau. Een onafhankelijk Vlaanderen zal geen Belgische taalcompromissen meer hoeven te slikken. Een onafhankelijk Vlaanderen is een tweede politieke macht om, naast Nederland en Zuid-Afrika, de toekomst van het Nederlands wereldwijd hoog te houden. Samen vormen we een groep van 25 miljoen Nederlanders uitgewaaid van Groningen tot Kaapstad.

4. Ik ben optimistisch over NEDERLAND. Frits Bolkestein maakte voor kort zijn liberale VVD tot de grootste partij van Nederland. Met een zeer Nederlands programma, ook in de taalkundige en volkse betekenis van het woord. Frits Bolkestein zou een waardig lid zijn van een Vlaams Verbond van Academici. Hij publiceerde onlangs zijn zesde boek, een zevende staat op stapel. Het nationale discours in Nederland wordt meer en meer beheerst door de thema's die Frits Bolkestein aanjaagt. Frits Bolkestein streeft op belangrijke vlakken de **vernederlandisering** of de **her-vernederlandisering** na van Nederland.

Zijn drijfveer is ergernis: hij vindt dat het bergafwaarts gaat met Nederland. Hij wil het verval stoppen. De normverwarring van de jaren zestig en zeventig stuit hem tegen de borst. De kracht van Bolkestein is dat hij hardop uitspreekt wat iedereen denkt maar wat niemand durft te zeggen.

In vrijwel alle gevallen is de Nederlandse natiestaat het middelpunt van zijn denken. Bolkestein is een volgeling van de negentiende-eeuwse liberale staatsman Thorbecke. Thorbecke koesterde het waardevolle van het bestaande, maar daarmee was hij niet behoudzuchtig. Bij Bolkestein gaat het boven alles om het Nederlandse belang, althans om een nieuw realisme in de Nederlandse buitenlandse politiek. Hij stelt bijvoorbeeld de steeds maar oplopende Nederlandse bijdragen aan de Europese Unie ter discussie en verwerpt de fixatie van Nederland op de Frans-Duitse as.

Van zo'n man is voor de toekomst van het Nederlands veel meer te verwachten dan van de 'softies' à la de PvdA'er Ritzen, die als een Hollandse commerciant zijn en ons Nederlands aan zijn universiteiten wou verkwanse-len. Frits Bolkestein is een Nederlandse patriot. Met deze Nederlandse patriot kunnen de Vlamingen, als ze ook massaal de durf hebben om Vlaamse patriot te worden, intens samenwerken voor het heil van de Nederlandse 'stam' in de 21ste eeuw.

5. Als ik het woord STAM gebruik, dan doe ik dat in de zin zoals het gebruikt wordt in een jong en schitterend boek van de Amerikaanse auteur Joel Kotkin. Joel Kotkin is "business trends analyst" van Fox Television in Los Angeles (dus geen Vlaams Blok'er of een volgeling van Janmaat) en publiceerde in 1992 het boek "Tribes" dat als ondertitel draagt: "How race, Religion and Identity Determine Success in the New Global Economy". Het boek scoorde voortreffelijk in de VS. Zijn 'global tribes' zijn joodse mensen, Indiërs, Japanners, Koreanen: volkeren die trouw aan hun taal en gebruiken wereldwijd netwerken opbouwden of opbouwen.

Een Nederlandse 'global tribe' ontwikkelen met Vlamingen (dus Zuidnederlanders), Nederlanders en Afrikaanders, plus de restanten van onze beschaving in Indonesië, is een grootse taak.

De toekomst van het Nederlands ligt in onze handen. We mogen niet als bange provincialen in een hoekje zitten en de slagen tellen. Een offensieve, internationalistische bewustwording is de waarborg voor overleving en bloei.

Proclamatie van de V.V.A.-prijs Prof. Walter Baron Opsomer

Toespraak door Prof. F. Lemeire

Geachte Dames en Heren,

Vandaag is het voor mij een groot genoegen U te melden dat de V.V.A.-prijs Professor Walter Baron Opsomer uitgereikt zal worden aan Mevrouw Cathy Berx. Haar bekroonde thesis luidt: "De ruime grondwetgevende bevoegdheid van deelstaten: een rechtskundige studie."

Zij zal zo dadelijk haar werk zelf toelichten.

Het idee van een prijs uit te loven om het wetenschappelijk werk in Vlaanderen aan te moedigen bij onze jonge universitaireren bestaat al zeer lang. Ook wijlen Professor Walter Baron Opsomer had deze wens geuit. Voor de ouderen onder ons is het wellicht niet nodig om Walter Opsomer voor te stellen: hij is één van de pioniers van het Verbond der Vlaamse Academics geweest en was jarenlang de drijvende kracht van ons tijdschrift VIVAT. In de jaren vijftig was hij, samen met andere bekende Vlamingen, promotor van de oprichting van één pluralistische Universiteit Antwerpen.

Volgens zijn wens wordt de helft van de prijs uit zijn nalatenschap gefinancierd.

Dank zij de inzet van figuren als Walter Opsomer is de grote discriminatie tegen de Vlamingen in het België van nu verdwenen. Misschien denken velen dat de Vlamingen nu mogen inslapen? Is dat misschien de reden waarom zo weinig jonge Vlaamse Academics de weg naar het V.V.A. vinden? Moge deze prijsuitreiking ons de gelegenheid bieden om hier even bij stil te staan.

Ik geef nu graag het woord aan de gevierde laureaat van de prijs 1992-1994 Mevrouw Cathy Berx.

Samenvatting van het bekroonde werk

V.V.A.-prijs Prof. Walter Baron Opsomer

DE RUIME GRONDWETGEVENDE BEVOEGDHEID VAN DEELSTATEN: EEN RECHTSVERGELIJKENDE STUDIE

België is een federale staat. Dat poneert art. 1 van de G.G.W. De vraag rijst of de Belgische grondwet in de concrete vormgeving van de staatsinrichting inderdaad beantwoordt aan deze federale "geloofsbelijdenis". Kunnen Vlaanderen en Wallonië (en eventueel de Duitstalige Gemeenschap) bijvoorbeeld autonoom een eigen Grondwet opstellen waarin zij de belangrijkste regels m.b.t. hun (politieke) instellingen vastleggen? En zo ja, aan welke beperkingen moeten zij zich daarbij houden? Dit waren enkele uitgangsvragen van mijn studie.

Voorvraag is uiteraard of het wel belangrijk, ja zelfs noodzakelijk is, dat deelstaten die een federale staat uitmaken over grondwetgevende bevoegdheid beschikken. Als referentiekader om op deze vraag een zinvol antwoord te kunnen geven, werd de situatie onderzocht van de deelstaten van de Verenigde Staten van Amerika, Canada, Zwitserland en Duitsland. Staten die traditioneel als schoolvoorbeeld van federale staten worden aangehaald. De conclusie is dat zowel de States, de Provincies, de Kantons als de Länder over institutionele normeringsbevoegdheid beschikken. Uiteraard kan, omwille van de noodzakelijke cohesie binnen de federatie, deze institutionele normeringsbevoegdheid niet absoluut zijn. Misschien belangrijker nog dan het algemeen principe is de kennis van de beperkingen die de federale grondwet

aan de deelstaten oplegt bij de redactie van hun grondwetten. De studie heeft uitgewezen dat deze beperkingen van land tot land weliswaar verschillen, doch tevens dat de ruimte voor vrijheid die aan de deelstaten gelaten wordt, betrekkelijk groot is. De belangrijkste verklaring hiervoor is, dat de "beperking-sclausules" gelibelleerd zijn als algemene beginselen en niet als technische regeltjes. De belangrijkste conclusie van dit rechtsvergelijkend (en deels ook rechtshistorisch) onderzoek is dat de grondwetgevende autonomie van deelstaten inderdaad een fundamenteel en belangrijk kenmerk is van een federale staat. Daarenboven is uit het onderzoek gebleken dat de deelstaten van de onderzochte staten in belangrijke mate worden betrokken bij de wijziging van de federale grondwet. Alleen zo wordt ten volle recht gedaan aan hun autonomie.

Ook na de vierde staatshervorming erkent de Belgische Grondwet slechts schoorvoetend dat bepaalde deelstaten in België - inzake welbepaalde, zeer stringent omschreven aangelegenheden (verkiezing, samenstelling en werking van de Raden en Regeringen)- de door het federaal niveau opgelegde regelen, mogen wijzigen. Doch slechts voor zover de Bijzondere Wetgever in de mogelijkheid daartoe voorziet en binnen de door de Grondwetgever en Bijzondere Wetgever bepaalde perken. De Bijzondere Wetgever heeft inderdaad een aantal aangelegenheden aangeduid waarover de deelgebieden in de toekomst zelf mogen beslissen. Maar zelfs daarbinnen resten tal van aspecten waarvoor de Bijzondere Wetgever zich de beslissingsbevoegdheid voorbehoudt. Het resultaat is een bijzonder complex kluwen van technische regels, die het Vlaanderen en de andere deelstaten niet mogelijk maakt een eigen (coherente) Grondwet op te stellen. Visie en inzicht in de basisbegin-selen van het "Belgische huis", die onontbeerlijk zijn om het degelijk, en met respect voor de eigenheid en de identiteit van de cultuurgemeenschappen, te beheren, ontbreken en lijken beleids mensen nauwelijks te beroeren. Voor België is de federale weg nog lang, voor Vlaanderen de autonomie beperkt.

Cathy BERX
Lic. in de Rechten
UIA 1993

HET NEDERLANDS IN EUROPA

Toespraak door Prof. Dr. E. Ponette, Algemeen Voorzitter

Geachte Beleidsverantwoordelijken,
Geachte Collega's,
Geachte Genodigden,
Geachte Algemene Oud-voorzitters van het V.V.A.,
Geachte Voorzitters van de V.V.A.-afdelingen,
Beste Medeleden van het V.V.A.,

Laat me toe samen te vatten *wat* we als V.V.A. willen bekomen in verband met onze taal in Europa en *hoe* we dat doel hopen te bereiken.

I. Wat willen we bekomen?

Wij streven twee doelstellingen na, tegelijk en even intens: enerzijds onze taal en cultuur bewaren en ontwikkelen, anderzijds, openstaan voor andere talen en culturen.

Waarom willen wij onze taal bewaren?

1. Om dezelfde reden waarom ouders van hun kinderen houden. Mag ik herinneren aan Gezelle's vers:

"Mijn Vlaanderen spreekt een eigen taal

God gaf elk land de zijne

En laat ze rijk zijn, laat ze kaal

Ze is Vlaamsch en ze *is de mijne*".

2. Omdat we zeer goed weten dat wanneer we een delicaat probleem willen bespreken of *subtiele schakeringen* in onze opinie willen verwoorden, we dat gemakkelijkst en best in onze moedertaal doen.

In dat verband citeer ik professor Marcel Storme, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging: "Een direct in het Engels geschreven bijdrage heeft niet de kwaliteit van een in de moedertaal geschreven en nadien keurig vertaalde bijdrage." (1)

3. Wij willen het Nederlands ook in het universitair onderwijs bewaren en niet vervangen door bv. het Engels om *sociale* redenen. Wij willen niet de weg opgaan van de vroegere burgerij in Vlaanderen die "Vlaams" sprak met de knechten en meiden en Frans met de standgenoten.

4. Wij willen het Nederlands bewaren in ons universitair onderwijs en in onze instellingen om *democratische* redenen binnen Vlaanderen. Ik citeer opnieuw professor Marcel Storme: "... de zorg om de Nederlandse taal in Europa is een democratische plicht. Hoe kan men ooit rechtsregelen en normen met instemming doen aanvaarden wanneer de burgers niet in hun eigen moedertaal van deze normen kennis kunnen krijgen?" (1)

5. Er zijn ook *economische* redenen om het Nederlands op Europees niveau te handhaven. Ik citeer de Nederlandse advocate Mevrouw Christina Kik: "Het minste nuanceverschil kan leiden tot fouten, vertragingen en misverstanden. Vandaar dat het hanteren van je eigen taal in juridische procedures ook een economische kwestie is. Ik wil tegenover mijn opponent met gelijke wapens staan..."

Waarom worden wij, Nederlandstaligen, met een linguïstische handicap geconfronteerd tegenover bijvoorbeeld een Italiaanse of Duitse tegenpartij? Een Rotterdams of Antwerps ondernemer heeft recht op een evenwaardige behandeling als de concurrent uit Milaan of Frankfurt." (2)

6. Wij eisen tenslotte eerbied op voor onze taal in Europa om *democratische cultuurpolitieke redenen*. Wij willen als evenwaardig gehoord en behandeld worden in het Europees volkerenkoor. Een hoge graad van inschikkelijkheid is echter als het ware in onze volksaard ingebakken: wanneer één Franstalige zich in een groepje Vlamingen bevindt, wordt er meestal Frans gesproken. Welnu, wij mogen verdraagzaamheid niet verwarren met kruiperige, identiteitsverloochende, onnozelheid.

Ik citeer Bernard Daelemans in het tijdschrift Meervoud: "... de Denen, die duidelijker minder complexen hebben. Een Deen wil wel tweetaligheid in Europa aanvaarden, maar dan moet Deens één van die talen zijn. Wordt het dan toch Engels of Frans, dan kan dat slechts op voorwaarde dat de Fransen Engels spreken en de Engelsen Frans." (3)

Ik citeer de diplomaat professor Erik Suy, voorzitter VTB-VAB: "Wie in Europa niet in zijn eigen taal terecht kan, zal zich niet alleen gekrenkt, beledigd en geminoriseerd voelen, hij zal het ook werkelijk zijn. Is er dan in Europa een "Herrenvolk" - dat Engels, Frans, Duits, Italiaans of Spaans spreekt - naast een serie tweederangsvolkeren? De Europese gedachte is al te waardevol om ze aan een dergelijk "Europa van de twee snelheden" te vergooien." (4)

Ik citeer opnieuw de Nederlandse advocate Mevrouw Kik: "Het is makkelijk om een pro-Nederlandse houding bekrompen te noemen als je zelf je eigen taal kan handhaven... Is men bekrompen als men samen met anderen op gelijke voet wil werken aan een hoger belang, zoals de Europese Unie?"

Neen, dus. Wel bekrompen vind ik de houding om je medestander te beschouwen als een concurrent en het hoger belang in te roepen om hem de das om te doen." (2)

Hoe zeer we ook onze wil om het Nederlands als evenwaardige taal in Europa te behouden wensen, te beklemtonen, met even grote duidelijkheid willen we eveneens naar voren brengen dat wij openstaan voor andere talen en culturen. Omdat wij democratisch ingesteld zijn en dus andere volkeren als evenwaardig beschouwen. Omdat bovendien de kennis van andere talen en culturen voor iedereen een enorme verrijking betekent. Wij willen zoals Minister Hugo Weckx het uitdrukte: "complexloze openheid en intelligent zelfbewustzijn combineren". (5)

II. Hoe willen we deze beide doelstellingen verwezenlijken?

1. Door enerzijds het Nederlands als onderwijstaal in Vlaanderen, ook voor het universitair en postuniversitair onderwijs te behouden en anderzijds een pedagogisch verantwoord aanleren van andere talen in ons onderwijs te blijven stimuleren.
2. Door enerzijds in de Belgisch context geen afbreuk van de taalwetgeving inzake onderwijs, rechtspraak, openbare besturen en bedrijfsbeleid te dulden en door anderzijds Frans te spreken in Wallonië, Engels in Groot-Brittannië, Duits in Duitsland en door op zijn minst een aantal gebruikelijke conversatie-termen aan te leren, vooraleer we anderstalige landen bezoeken.
3. Door enerzijds de infiltratie van het Engels in reclame (straatbeeld en media en bedrijven) af te remmen en door anderzijds een abonnement te nemen op een goed Engelstalig tijdschrift of beter nog: meer anderstalige tijdschriften als bijkomende vensters op de wereld.
4. Door te eisen dat alle instellingen in de Europese Unie het Nederlands op gelijke voet gebruiken als alle andere talen en de andere talen op gelijke voet als het Nederlands.
5. Door van de Europese Unie te eisen dat communicatie, niet alleen met Vlaanderen maar ook met de andere lidstaten, in de taal van de lidstaat gebeurt.

In verband met de laatste twee eisen op Europees vlak moeten wij, zoals prof. Suy (4) en de heer Daelemans (3) het voorstellen, als Nederlandssprekenden, die in Europa tot een middelgrote taalgroep behoren, contact opnemen met de kleinere Europese taalgroepen, zoals het Deens, het Grieks, het Portugees, het Zweeds, het Noors en het Frans. Niet enkel omdat we samen sterker zijn

om beslissingen af te dwingen, maar ook om aan iedereen duidelijk te maken dat het ons menens is met een democratisch Europa. Wij zullen nooit een Europa met een beperkt aantal "grote" talen aanvaarden. Europa zal democratisch zijn of niet zijn. En daarvoor moet het bereid zijn het nodige tolkengeld (2-3 % van het totale budget van de EU) te betalen. Het kosten argument is ten andere een drogreden. Ik citeer prof. E. Suy: "Eigenaardig genoeg (zij het volkomen terecht) pleit geen enkele Fransman, Duitser, Spanjaard of Italiaan ervoor slechts één Europese taal, allicht het Engels, te behouden. Nochtans zou één taal vijf keer zo efficiënt en zo goedkoop zijn als vijf werktalen.... Dit voorbeeld bewijst dat deze discussie niet te maken heeft met de kostprijs of efficiëntie." (4)

Ondanks de huidige ontmoedigende politieke voorbeelden in Joegoslavië, blijven wij geloven in een Europees samenwerkingsverband van evenwaardige vredelievende volkeren die niet alleen eerbied opbrengen voor elkaar, doch bovendien elkaar laten meegenieten van de rijke eigenheid van hun verschillende talen en culturen. Wij willen een Europese eenheid op *basis van verscheidenheid*.

REFERENTIES

(1) Marcel STORME

Nog Nederlandstalige rechtswetenschap in 2002 ?
Kultuurleven, januari 1995, p. 62-65

(2) Hans BROCKMANS

Merkenbureau: taalkwestie of centenkwesitie?
Trends, 13 juni 1994, p.3

(3) Bernard DAELEMANS

De toekomst van het Nederlands in de Europese gemeenschap
Meervoud, december 1993 (overgenomen in VIVAT Academia nr. 88, 1995, p. 6-11)

(4) Eric SUY

De positie van het Nederlands in de Europese instellingen.
VIVAT Academia, nr. 88, 1995, p. 15-16

(5) Hugo WECKX

Toespraak tijdens de 11 juli-viering te Leuven
VIVAT Academia, nr. 88, 1995, p. 12-15

OVV STANDPUNT

SOCIALE ZEKERHEID:

EEN BEVOEGDHEID VAN VLAANDEREN EN WALLONIE

UITGANGSPUNTEN

1. De sociale zekerheid heeft in de loop der jaren in Europa een zodanige ontwikkeling gekend, dat de organisatie ervan qua doelstellingen, methoden en financiële middelen één van de voornaamste activiteiten van de overheid is geworden.
2. De sociale-zekerheidssolidariteit tussen personen binnen één volksgemeenschap mag echter niet verward of vermengd worden met de solidariteit tussen (lid-)staten in een confederale of internationale gemeenschap.
3. Vlaanderen en Wallonië - met reeds zovele opdrachten en bevoegdheden op economisch, cultureel, sociaal en fiscaal gebied en op het vlak van o.m. onderwijs, gezondheidszorg, beroepsopleiding, tewerkstelling e.d. - kunnen niet echt autonoom zijn en kunnen geen coherent beleid voeren zonder ook de sociale zekerheid en een eigen sociaal overlegmodel onder hun bevoegdheid te hebben. De bindingen tussen sociale zekerheid en de belangrijkste federale bevoegdheden (muntbeleid, algemene buitenlandse politiek en defensiebeleid) zijn veel zwakker dan die tussen sociale zekerheid en de vele andere bevoegdheden van Vlaanderen en Wallonië.

STANDPUNT

1. Binnen de Vlaamse gemeenschap en de (deel-)staat Vlaanderen is solidariteit tussen alle leden van deze gemeenschap noodzakelijk en vanzelfsprekend. Zij vergt uiteraard eigen Vlaams sociaal overleg.
2. Vlaanderen en Wallonië hebben het recht om die solidariteit via alle deelsectoren van de sociale zekerheid te organiseren volgens **eigen inzichten** en bijgevolg met eigen middelen. De te leggen klemtonen in de sociale zekerheid moeten het resultaat zijn van een breed democratisch en sociaal debat binnen Vlaanderen en binnen Wallonië.
3. De toewijzing van het sociaal beleid als een globaal bevoegdheidspakket aan Vlaanderen en Wallonië zal leiden tot een grotere **efficiëntie** in plaats van de huidige verlamming door versnippering van bevoegdheden en middelen tussen centrale staat en deelstaten. De versnippering van het gezondheidsbeleid vormt een voorbeeld van deze stelling. Het verband tussen tewerkstel-

ling en loonkosten, belastingdruk en sociale zekerheidsbijdragen is daarvan een tweede voorbeeld.

4. Vlaanderen en Wallonië mogen niet enkel de bevoegdheid verwerven over de organisatie van de sociale zekerheid, doch moeten ook verantwoordelijk worden voor de inning en de besteding van de daartoe vereiste financiële middelen. Deze financiële en fiscale verantwoordelijkheid vormen de beste waarborg voor een **spaarzaam** sociaal beleid. Dit argument wint nog aan kracht door de huidige zware schuldenlast van de Belgische staat.
5. Het is onaanvaardbaar dat de solidariteit tussen personen, een aangelegenheid van elke volksgemeenschap, vermengd wordt met die tussen (deel-) staten en dat er ook op die wijze zeer grote en ondoorzichtige **geldtransfers** ontstaan tussen Vlaanderen en Wallonië, zowel via het mechanisme van de inkomsten als dat van de uitgaven voor de sociale zekerheid. Het vaak gehoorde argument dat er vroeger geldstromen bestonden van Wallonië naar Vlaanderen werd duidelijk weerlegd door recente studies. Bovendien zijn deze systematische geldtransfers contraproductief gezien zij de prikkel tot responsabilisering in het verwerven van de inkomsten en het bepalen van de uitgaven wegnemen.
6. Het toekomstige Vlaamse stelsel van sociale zekerheid en Vlaams sociaal overleg dient rekening te houden met de fundamentele sociale beginselen, vastgelegd in de inter-nationale normen die Vlaanderen binden.
7. Vlaanderen is bereid om met Wallonië te onderhandelen over doorzichtige, objectieve en omkeerbare vormen van solidariteit, zoals die tussen de Länder in Duitsland maar ook tussen lidstaten van de EU bestaan.
8. De organisatie van de sociale zekerheid voor de inwoners van Brussel-19 mag geen afbreuk doen aan de tweeledigheid.

BESLUIT

OMWILLE VAN DE HIERBOVEN VERMELDE REDENEN MOET DE ORGANISATIE EN DE FINANCIERING VAN DE SOCIALE ZEKERHEID ZO VLUG MOGELIJK ONDER DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN VLAANDEREN EN WALLONIE GEBRACHT WORDEN.

Onderschrijvende verenigingen van de tekst

Praesidiumverenigingen:

Algemeen Nederlands Zangverbond
Davidsfonds
Federatie van Vlaamse Vrouwengroepen
IJzerbedevaartkomitee
Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond
Verbond der Vlaamse Academics
Vereniging van Vlaams Overheidspersoneel
Vlaamse Automobilisten Bond - Vlaamse Toeristenbond
Vlaamse Volksbeweging
Vlaams Komitee Brussel

Leden Algemene Vergadering:

Bond van Grote en Jonge Gezinnen
Federatie van Vlaamse Kringen - Rodenbachfonds
Komitee der Randgemeenten
Koninklijke Vlaamse Ingenieurs Vereniging
Nationalistisch Verbond - Nederlandse Volksbeweging
't Pennoen
Priester Daensfonds
Taal Aktie Komitee
Vereniging van Vlaamse Professoren Leuven
Vlaamse Ingenieurs Kamer
Vlaams Geneesheren Verbond
Vlaams Kruis
Vlaams Verbond van Gepensioneerden
Vlaams Verbond van Leerkrachten
Vlaams Verbond van Ziekenfondsen

Lijst afgesloten op 5 februari 1995.

11-DAAGSE VLAANDEREN-EUROPA EN VCK.

Toespraak Richard Celis, Voorzitter VCK

De Vlaamse Culturele Koepel omvat ongeveer 40 organisaties, waardoor hij een bijdrage kan leveren om de Vlaams-Europese gedachte bij de bevolking meer ingang te doen vinden.

De bedoeling van de 11-daagse Vlaanderen-Europa is Vlaanderen heel het jaar door bekendheid te geven in binnen- en buitenland. Vlaanderen moet zijn bijdrage leveren aan het Europa der Culturen.

Om dat doel te bereiken zijn er 11 pijlers van verschillende soorten activiteiten waar elke Vlaming kan op inspelen.

Deze pijlers zijn :

- Artistiek Vlaanderen in Europa
- Vlaams onderwijs in Europa
- Vlaamse gemeenten gaan Europees
- Vlaams-Europese produktpromotie
- Sportinterlands Vlaanderen-Europa
- Europa ontdekt Toeristisch Vlaanderen
- Het Vlaams verenigingsleven is een Europees Unicum
- Vlamingen in het buitenland
- Humanitair Vlaanderen
- Vlaamse bedrijven - wereldbedrijven
- Vlaamse stem in Europese instellingen

Paul Ghijssels stelt deze pijlers voor en enkele mensen van verschillende steden uit de zaal geven er een woordje uitleg bij. Men hoopt dat er een 200-tal gemeenten en organisaties zullen aan meewerken.

Rond het thema "Vlaanderen ontmoet Europa" wil men dat verschillende gemeenten en verenigingen contact nemen met Europese instellingen of verenigingen. Zo zijn er bv. het Rodenbachfonds, dat goede contacten heeft met Ierland, en de Europese ambtenarengemeenschap met verschillende afdelingen, die contact wensen met Vlamingen.

Voor het organiseren van Guldensporenfeesten is er een secretariaat waar men terecht kan voor vlaggen, wimpels, sprekers, zangers, volksdansgroepen, woordkunstenaars,...

Ook de bestaande onderwijsnetten hebben officieel hun medewerking toegezegd.

Wil Tura zorgt voor een intercultureel project; hij maakt een Vlaams-Europese CD waarop hij 15 Vlaamse liedjes in 15 Europese talen zal zingen.

Wivina De Meester heeft een project uitgewerkt om de migranten, de Nieuwe Vlamingen, aan te moedigen om mee te doen. De migrantengroepen zullen specifiek gesubsidieerd worden en prijzen krijgen als ze naar buiten treden als Nieuwe Vlamingen in hun nieuw vaderland Vlaanderen.

Goedele van Haelst, Administratief secretaresse V.V.A.

BOEKENNIEUWS

GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDEN

onder de redactie van J.C.H. BLOM en E. LAMBERTS

De geschiedenis van de Nederlanden is reeds vele malen geschreven. Toch ontbreekt het al jaren aan een actueel, handzaam en inzichtelijk boek waarin de geschiedenis van de Nederlanden - België en Nederland samen - volgens de laatste historische inzichten wordt gepresenteerd.

De nieuwe, rijk geïllustreerde Geschiedenis van Nederlanden voorziet in deze leemte.

De historici J.C. Blom (Universiteit van Amsterdam) en E. Lamberts (Katholieke Universiteit Leuven) en hun team van deskundige medewerkers geven in dit boek een overzicht van de geschiedenis van de Lage Landen van de prehistorie tot het einde van de twintigste eeuw. Op uiterst toegankelijke wijze schetsen zij de hoofdlijnen van de sociale, economische, godsdienstige en culturele ontwikkelingen. Het boek wordt besloten met een terugblik waarin eenheid en verscheidenheid van Nederland en België worden belicht.

Uitgeverij Agon

550 pag., gebonden editie, 15 kaarten, ca 100 illustraties

1780 BEF

Een onmisbaar boek voor iedereen die een warme belangstelling koestert voor het rijke en bewogen verleden van onze streken.

Macht en mimesis, de drijfveren van onze samenlevingen.

Ruanda, Bosnië, Vietnam, fundamentalisme, jihad, drugs,...

We vragen ons vergeefs af waarom de mens laveert van de ene naar de andere reeks moeilijkheden. Sociologen, filosofen, geloofsleiders, politici proberen elk in hun eigen richting verklaringen te vinden, maar moeten bij elke stelling achteraf inzien dat ze de kern van de zaak voor de zoveelste keer gemist hebben. Ethici, moralisten en geloofsleiders klagen het gedrag van de mens aan. Filosofen proberen een lijn te onderscheiden in de gedachtenstromingen in de hoop hierin een boodschap te vinden voor de toekomst. Ze bestempelen de tijdperken die de mens doorloopt met kernachtige namen zoals, positivisme, realisme, nihilisme,....., modernisme en postmodernisme en denken nu al aan het na-postmodernisme. Geloofsleiders proberen, elk op hun eigen manier, een verklaring te vinden in een sturing vanuit het bovennatuurlijke. Ze hebben zich niet kunnen losweken van de zienswijzen van de primitieve mensen, die voor de nu meest alledaagse natuurverschijnselen een godheid invoerden om toch maar een verklaring te geven aan de voor hen onverklaarbare verschijnselen.

De mechanismen die de mensen en bijgevolg ook de samenlevingen sturen, moeten niet gezocht worden in denkbeeldige geestelijke stromingen of bovennatuurlijke mechanismen, maar wel in de basiselementen die de evolutie van ons heelal en in het bijzonder de evolutie van het leven op aarde sturen, een spel van fysica en chemie.

De huidige kennis van het heelal laat weinig twijfel bestaan over de evolutie van het materiële gebeuren vanaf de geboorte van het heelal. Alles is zeker nog niet gekend, maar op basis van de huidige kennis kan een degelijk oerknalmodel opgesteld worden. Alles wat daarna in dat heelal ontstaan is, schrijft de fysicus Stephen Hawking in zijn boek "Het Heelal", zijn verschijningsvormen van materie die gegroeid zijn uit de oermaterie door een spel van krachten, energie, straling en materie.

Hetzelfde kan gezegd worden van de evolutie van het leven, dat als een spel van het desoxyribonucleïnezuur (DNA), opgebouwd uit de basen adenine (A), cytosine (T), guanine (G), thymine (T) (en uracyl U in het ribonucleïnezuur (RNA) en de aminozuren beschreven kan worden. Alle leven is ontstaan door programma's die in een chemische codering geschreven zijn met als basiselementen A,C,G en T en waarbij door een spel van mutaties en herschikkingen steeds krachtiger proteïnen werden gemaakt met aminozuren als bouw-

stenen. Hierdoor verschenen nieuwe levende organismen die, met de omgeving als rechter, getest werden of ze voldoende competitief waren om te overleven. Het geheel heeft het uitzicht van een spel, zoals de zoöloog Richard Dawkins schrijft in zijn boek "The Selfish Gene", waarbij elk organisme de wereld wordt ingestuurd met als hoofdtak: overleven. Alle levende wezens, inclusief de mens, zijn bouwwerken waarvan de plannen beschreven zijn in de genen en die alle de eigenschap van overleven hebben meegekregen. Tot het ontstaan van de mens kan men zeggen dat de levende wezens de blinde uitvoerders waren van de programma's die door hun genen in hen waren neergeschreven. Hun gedrag werd hierdoor hoofdzakelijk instinctief geregeld. Met de geboorte van de mens ontstond een wezen dat zijn eigen intelligentie kon gebruiken om de wetmatigheden die zijn omgeving sturen, te bestuderen, waardoor hij de mogelijkheid kreeg om zich deels aan die blinde gehoorzaamheid van de genen te onttrekken. Dat wapen, dat van de mens een wezen maakte dat superieur is aan alle andere, dreigt nu de oorzaak van zijn ondergang te worden, als hij niet tijdig leert het in de goede zin te gebruiken.

De mens is net als zijn "voorouders", de primaten, een sociaal wezen, dat aanvankelijk in gemeenschappen leefde die veel gelijkenis vertonen met de pluk-en-jacht-gemeenschappen van de primaten. Als de gemeenschap te groot werd splitste ze zich op, waardoor elk zijn eigen weg ging. Dat kon relatief gemakkelijk zolang er voldoende onbewoonde ruimte ter beschikking was. Stilaan echter geraakte die beschikbare ruimte beperkt, waardoor uitzwermen moeilijker werd. Toch stabiliseerde de bevolkingsdichtheid op een niveau aangepast aan de lokale leefomstandigheden. Dit verschijnsel neemt men volgens de bioloog John Calhoun ook nog waar bij dieren en werd ook met dierenexperimenten aangetoond.

De samenlevingen van de natuurliefden werden in hoofdzaak gekenmerkt door een streven naar evenwicht met de natuur en continuïteit. De pluk-en-jachtvoedselbevoorrading dwong de mens het natuurlijk evenwicht niet te verstoren. Het evenwicht dat hij kende gaf hem de grootste kans om morgen nog voedsel te vinden en een leven te leiden met enige vorm van voorspelbaarheid. Deze geestesgesteldheid zat diep in zijn religies en mythologie verweven. Continuïteit werd volgens de historicus Arnold Toynbee, zoals hij beschrijft in zijn monumentaal werk "A Study of History", hoofdzakelijk bekomen door mimesis. Ouderenverering die nabootsing van de ouderen als gevolg had, was een belangrijk element om de continuïteit van het gedrag over de opeenvolgende geslachten heen en voor de eenvormigheid van het gedrag binnen een zelfde groep te garanderen. Hoewel binnenin en tussen de stammen de strijd voor de macht in volle hevigheid kon oplaaien, toonden deze samenlevingen

geen neigingen om een macht over de natuur te verwerven. De natuur werd als heilig beschouwd en werd ook zo vereerd. Het was het kernpunt van hun religies.

Dat evenwicht, met het genetisch materiaal en met het spel van materie, energie en krachten als sturende elementen, werd gedurende de 3.5 miljard jaar dat er leven op aarde bestond, niet verstoord, tot de mens ongeveer 10000 jaar geleden hiertoe gedwongen werd.

Het einde van de laatste ijstijden leidde in Noord-Afrika een ernstige droogte in. Dat gebied was in die tijd vruchtbaar en dichtbevolkt. De droogte heeft een volksverhuizing op gang gebracht waarbij een deel van dat volk is uitgeweken naar het Midden-Oosten wat daar tot een ernstige bevolkingsoverlast heeft geleid. Hoewel we geen bewijsmateriaal hebben van deze overbevolkingsproblematiek, mogen we aannemen dat de ontstane bevolkingsdruk voldoende ernstig is geweest en tot een ontwrichting van de samenleving heeft geleid. De verandering in het samenlevingsmodel dat zich toen heeft voorgedaan moet een diepgaande oorzaak hebben gehad. De mens werd gedwongen het contract met de natuur op te zeggen en op zoek te gaan naar nieuwe vormen van voedselvoorziening. Hij werd hierin geholpen door een toevallige reeks van mutaties van een grassoort waaruit de nu nog bekende tarwezaden ontstonden. De mens heeft van deze mutatie gebruik weten te maken om te starten met het zaaien en oogsten van granen, waardoor een eerste vorm van landbouw ontstond. Tegelijkertijd slaagde hij erin dieren te domesticeren. Wie tot de gelukkige landbouwers of veehouders hoorde zag zijn kansen op overleven groeien. Wie zijn voedsel bleef zoeken in de vrije natuur zag hoe die hoe langer hoe meer moest wijken voor de landbouwers en de veehouders, wat zijn toestand hopelozier maakte.

De wijziging in het samenlevingsbeeld die 10000 jaar geleden in het Midden-Oosten werd ingeleid vertoont veel gelijkenis met wat dierengemeenschappen (zoals de Kaibab-herten) of dierenexperimenten ons leren. Calhoun beschrijft hoe een aanzienlijke verhoging van de bevolkingsdichtheid boven de evenwichts-bevolkingsdichtheid van een rattengemeenschap deze samenleving ontwricht en zelfs desintegreert. De sociale patronen, het seksueel gedrag, de relatie ouder-kind, de agressiviteit enz. worden hierdoor zodanig verstoord dat een compleet nieuw samenlevingspatroon ontstaat met een drastische daling van de bevolkingsdichtheid tot gevolg.

De wijziging in het gedrag van de mens, wat we met zo een mooi woord als vooruitgang bestempelen, heeft de mens de mogelijkheid gegeven zijn

overbevolkingsprobleem tijdelijk op te lossen. Deze breuk met het natuurlijke evenwicht heeft de mens de mogelijkheid gegeven meer monden te voeden en daardoor de poort te openen voor een nieuwe fase van het overbevolkingsprobleem. Dat mechanisme heeft een ander fundamenteel probleem geschapen. Vermits de koek te klein was geworden om iedereen een fatsoenlijk bestaan te geven, werd de macht over de beschikbare middelen een belangrijk element in de overlevingsstrijd, waardoor een nieuw samenlevingsmodel ontstond met een dominante minderheid die het goed had en een onderdrukte en meestal uitgebuite meerderheid die het slecht had. Twee nieuwe problemen werden hiermee ingeleid: de breuk met het natuurlijk evenwicht en het gewijzigd samenlevingsmodel. Deze toestand werd nog versterkt door de toenmalige religieuze denkbeelden waarbij de mens er enkel was voor de goden, wat onrechtstreeks ook de leiders ten goede kwam.

De breuk met het natuurlijk evenwicht is de meest fatale stap die de mens ooit heeft moeten zetten. De mens kon niet weten waarheen die stap hem zou leiden. Hij werd voortgestuwd door iets dat zeer diep in hem verborgen zat, zijn eigen genen. Zij deden hem zoeken naar nieuwe uitwegen om te overleven, maar hij kon niet voorzien dat hij hierdoor het broze evenwicht verbrak dat er tussen de genen van alle levende organismen, tussen het geheel van de fauna en de flora heerst en dat dit nog steeds het belangrijkste regulerende element is van alle leven op aarde. Toch moet de mens al vroeg ervaren hebben dat hij de verkeerde richting uitging en dat er vroeger een aards paradijs geweest moest zijn. Dat leren we van zijn scheppingsverhalen zoals de genesis.

Terwijl bij de natuurvolken de levensdrift de mens aanzette tot het behoud van het evenwicht met de natuur en de mimesis het middel was om dat te bestendigen, werd nu diezelfde levensdrift de oorzaak voor de breuk met het natuurlijk evenwicht en werd mimesis een middel om deze nieuwe toestand te bestendigen. In het nieuwe samenlevingsmodel kreeg het begrip "macht" een nieuwe inhoud. Het streven naar macht werd een verhaal op zichzelf, met religieuze, militaire, technologische, economische, enz. vectoren. De mens werd voortdurend voor nieuwe bevolkingsproblemen geplaatst waardoor hij telkens weer op zoek moest naar vernieuwingen. Vernieuwing werd het leidmotief, vernieuwing kon nieuwe wegen openen om macht te verwerven, maar vernieuwing betekende ook een grotere verstoring van het natuurlijk evenwicht. Ze deed de slinger verder en verder uitslaan waardoor de mens zich steeds verder verwijderde van het evenwichtsgebied. Ze bereikte haar hoogtepunt met de technologische revolutie waardoor krachten tot leven werden geroepen die sinds lang op onze aarde waren uitgestorven en kerncentrales en atoombommen hun ontstaan kenden en rampen zoals Bhopal, Tsjernobyl en

Exxon Valdèz realiteiten werden.

Wie eenmaal macht heeft wil die macht behouden, maar tegelijkertijd liggen op een lager niveau horden klaar, om de macht of een deel ervan over te nemen. Alle middelen zijn hiervoor goed. Als men niet tot de groep van de machthebbers kan doordringen, is er nog de mimesis die een schijnuitweg biedt en waarbij de persoon op een lager niveau het levensmodel van de "leiders" nabootst en probeert in dezelfde auto te rijden, eenzelfde reis te ondernemen, enz. Mimesis bleef het krachtige middel om de homogeniteit van het gedrag van een volk te garanderen en om van een samenleving een volk te maken.

Het spel van dominante minderheid en onderdrukte meerderheid werd in al zijn facetten gespeeld. Telkens een nieuw machtselement ten tonele verscheen, kreeg macht een nieuwe inhoud. Brons, ijzer, staal, religies, wetenschap, technologie, economie, politiek zijn maar enkele voorbeelden van elementen, die tot nieuwe machtsverhoudingen geleid hebben.

Met elke nieuwe stap die de mens zette in de richting van de vooruitgang kwam de moraliserende mens met de vraag of dat hem wel het geluk zou brengen. De geschiedenis van religie en filosofie zijn daarvan de beste getuigenissen. De mens is verder gegaan de natuur te beheersen en heeft gehoopt in die richting ergens het geluk te vinden. De hoop die ontstond in de 19de eeuw, toen de mens meende dat hij op het punt stond de natuur helemaal te doorgronden en de technologie hem uiteindelijk een aards paradijs zou geven, is hiervan misschien wel het meest uitgesproken voorbeeld. De ingeslagen richting blijkt echter hopeloos te zijn. Het programma, neergeschreven in de genen van de mens blijkt een fundamentele hindernis te vormen om in de ingeslagen richting het evenwicht of het geluk te vinden. Dat programma lijkt zich niet aan de snelle wijzigingen te kunnen aanpassen. De psycholoog en bioloog David Barash vergelijkt in zijn boek "De haas en de schildpad" de biologische wijzigingen met een schildpad die steeds meer terrein verliest ten opzichte van de haas van de culturele wijzigingen, met andere woorden, ons biologisch systeem heeft niet de mogelijkheid zich aan de snelle wijzigingen van onze levensomstandigheden aan te passen.

De mens probeerde de leemte die hierdoor ontstond op te vullen met de mystiek van religies en kunst of met filosofische beschouwingen. Religie geeft geen oplossing, het is ten hoogste een balsem op de opgelopen verwondingen. Filosofie gaat het probleem evenmin oplossen, maar kan wel een hulpmiddel worden als het zijn horizon verder opentrekt.

Het leeuwedeel van onze huidige samenlevingsproblemen is een gevolg van de richting die de mens heeft ingeslagen om oplossingen te zoeken voor de continue overbevolkingsproblemen. Elke nieuwe stap geeft een tijdelijke

oplossing maar vergroot even later de druk. De reactie van de mens op overbevolkingsproblemen is anders dan die van de overige levende wezens. Dieren reageren instinctief op toestanden van overbevolking, een instinct dat geprogrammeerd is in hun genen. De verstoring van de sociale patronen zet de dieren aan om hun aantal zover terug te brengen tot de gemeenschap opnieuw leefbaar wordt. Dat gebeurt met mechanismen die door de mens als onmenselijk bestempeld worden.

De mens is een intelligent wezen. Hij heeft zijn eigen samenlevingsnormen uitgebouwd en heeft ethische regels ingevoerd, die hem ertoe aanzetten tegen zijn instinctief gedrag in te reageren en zich tegen die "onmenselijke" mechanismen te verzetten. Toch kan hij niet beletten dat hij voortdurend met onlusten, oorlogen, volkerenmoorden, enz. geconfronteerd wordt en dat hij als individu in toestanden terecht komt waarbij de grenzen van zijn psychisch uithoudingsvermogen voortdurend getest worden.

De mens heeft ethische regels uitgewerkt vanuit geïdealiseerde samenlevingsbeelden. Het religieuze beeld waarbij de ethiek zou zijn ingegeven door een god is enkel een produkt van de menselijke gedachten. Het is een reactie van de mens op bedreigende toestanden met als doel de mens in zijn samenleving te helpen overleven. Ethiek is geen goddelijk of vast gegeven. Ethiek is een hulpmiddel dat de mens in een samenleving helpt overleven en die zich aan de wijzigende samenlevingen moet aanpassen. De belangrijkste aanpassing waar we nu voor staan, is de ethiek vanuit een realistisch wereldbeeld op te bouwen, vanuit de mens als produkt van de evolutie van de levende organismen dat zelf een verderzetting is van de evolutie van de "dode materie" van het heelal.

De mens is geen schepsel dat hier een speciale opdracht van een god te vervullen heeft. Het is gewoon het produkt van zijn genen, een element van een kansspel dat op aarde een tijd verblijft zonder te weten waarom en hier blijkbaar enkel is om de aflossingsstok aan zijn kinderen door te geven. Hij onderscheidt zich van de andere levende wezens door zijn intellect, dat het resultaat is van iets meer ontwikkelde hersenen. Daardoor is de mens een denkend wezen geworden, dat bewust zijn omgeving in zich kan opnemen en deze omgeving in zijn eigen voordeel te gebruiken. De mens krijgt bij zijn geboorte geen goed en kwaad ingebouwd. Dat zijn relatieve begrippen die hem werden aangeleerd en waarvan de inhoud afhankelijk is van de situatie. De natuur kent geen goed en kwaad. Ze kent enkel de natuurlijke wetmatigheden. Vanuit dat perspectief krijgen goed en kwaad een heel andere betekenis als die de religieuze leiders eraan hebben gegeven.

We moeten overstappen van een antropocentrische naar een ecocentrische

ingesteldheid, zoals de ethicus Etienne Vermeersch voorstelt in zijn boek "De ogen van de Panda". Het centraal stellen van de mens heeft tot een onhoudbare toestand geleid. Willen we het natuurlijke evenwicht helpen herstellen, dan moeten we de hele fauna en flora centraal stellen.

We moeten durven inzien, dat het huidige samenlevingsmodel zich zal handhaven zolang er mensen zijn die een voordeel zien in een machtspositie en zolang de volgelingen of onderdrukten deze machthebbers als voorbeeld beschouwen en door het mechanisme van de mimesis de continuïteit van de huidige samenleving garanderen. De dominante machthebbers schiepen wat Galbraith de "cultuur van tevredenheid" noemt. Eens de mens zich tot die groep heeft opgewerkt, zijn zijn instincten bevredigd en toont hij nog weinig begrip voor de minderbedeelden. Er ligt hier een berg werk klaar voor sociologen, psychologen, economen en politici.

De mens heeft de keuze. Ofwel gaat hij op de ingeslagen weg van macht en mimesis verder en gaat hij regelrecht naar de apocalyps, ofwel gebruikt hij zijn intelligentie om tijdig het roer om te gooien en te streven naar een nieuw evenwicht met zijn omgeving. Hij zal moeten inroeien tegen het stuurmechanisme van zijn eigen genen. Welke richting hij ook kiest, hij staat voor harde tijden.

De koerswijziging moet gepaard gaan met een bewustwordingsproces. De mens moet zich bewust worden van de ernst van de problematiek; dat hij voortgedreven wordt door een mechanisme dat diep in hemzelf verborgen zit. Hij moet ervan overtuigd worden dat een drastische koerswijziging de enige uitweg is. Maar hoe ga je een arme drommel die zich elke dag uitslooft om in leven te blijven, vertellen dat hij anders moet gaan leven, als hij dat voorbeeld niet eerst bij zijn leiders ziet? Dat proces moet globaal en top-down ingezet worden. De groei van lokale organisaties die ecocentrisch denken en de wereldconferenties die in versneld tempo elkaar opvolgen en die de ecologische en de bevolkingsproblematiek uitvoerig behandelen zijn hoopgevende tekens van de aanvang van een bewustzijnsproces op verscheidene niveaus. Het is een langzaam proces dat slechts druppelsgewijze tot alle lagen van de bevolking zal doordringen als de mens het heft zelf in handen neemt. Laten we hopen dat de haas niet te snel loopt en dat er geen onherstelbare schade wordt aangericht voordat de mens de nodige correctieve maatregelen kan nemen.

Mathieu Snykers, Dr. Sc.
Ondervoorzitter V.V.A.-Limburg

ANV...100 jaar jong !

Op initiatief van Hippoliet Meert, leraar en taalkundige, werd op 27 april 1895 in de Brusselse vereniging "De Distel" het Algemeen-Nederlands Verbond opgericht, dat meteen een twintigtal leden telde. De dynamische dr. H.J. Kiewit de Jonge bouwde vanuit Dordrecht en vanaf 1897 het ANV uit tot een bloeiende vereniging. Het ANV is de Nederlands-Vlaamse vereniging die al 100 jaar opkomt voor de belangen van de Nederlandse taal en cultuur.

Onder de bescherming van het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie, viert het Algemeen-Nederlands Verbond al heel het jaar 1995, met allerhande evenementen en festiviteiten, zijn eeuwfeest. Hoogtepunt was de uitzonderlijke plechtigheid op 9 mei II. in de Grote Kerk in Den Haag, in aanwezigheid van Koningin Beatrix en Koning Albert II. Felicitaties werden uitgesproken door allerlei prominenten, o.a. door de heer Luc van den Brande, Vlaams minister-president.

Uitgangspunten

Een kerntaak van het ANV is het behoud van het Nederlands als officiële taal binnen de Europese Unie en al haar organen.

Het Algemeen-Nederlands Verbond gaat ervan uit dat de Nederlandse taal- en cultuurgemeenschap moet worden gezien als een eenheid-in-verscheidenheid en als zodanig een bijdrage heeft te leveren aan een economisch en politiek geïntegreerd, maar cultureel pluriform Europa.

Het Algemeen-Nederlands Verbond staat op het standpunt dat die bijdrage bewust moet worden geleverd, waartoe een actief binnen- en buitenlands taal- en cultuurbeleid moet worden gevoerd, met het verdragsgebied van de Nederlandse Taalunie als uitgangspunt.

Vanzelfsprekend zijn er binnen die culturele eenheid verschillen. Kennisname daarvan maakt de ontmoeting des te boeiender; eenheid in verscheidenheid. Bewustwording hiervan draagt bij aan versterking van de eigen identiteit, nodig met het oog op een pluriform Europa zonder grenzen.

Activiteiten

Het AVN biedt een maatschappelijk draagvlak voor de Nederlandse Taalunie, het gemeenschappelijk Nederlands-Vlaams overheidsorgaan ter bevordering van de Nederlandse taal en letteren. Het verbond steunt tevens het onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur aan buitenlandse onderwijsinstellingen. Het AVN kent werkgroepen, zoals het Algemeen Nederlands Wetenschappelijk Instituut dat o.a. publicaties voorbereidt. Het verbond streeft naar samenwerking met aanverwante verenigingen.

Het Algemeen-Nederlands Verbond is een ledenvereniging met afdelingen in Nederland, Vlaanderen, Zuid-Afrika en de Antillen. Eén van deze afdelingen is het **ANV-Limburg** dat leden groepeerd zowel uit Vlaams- als Nederlands Limburg.

Jaarlijks worden twee bijeenkomsten ingericht. Op 26 april jl. ontving het ANV-Limburg, in samenwerking met het Vlaams-Limburgs provinciebestuur, in het provinciehuis te Hasselt, 148 leraren Nederlands op een studie- en gespreksnamiddag. Bijzondere aandacht werd geschonken aan het onderricht in de Nederlandse taal aan weerszijden van de grens.

Op **zaterdag 9 september 1995, om 13.45u.** organiseert ANV-Limburg, traditiegetrouw, zijn jaarlijkse **academische zitting in Alden Biesen** in Rijkhoven-Bilzen.

Na honderd jaar ijveren voor de Nederlandse taal en cultuur willen wij de invloed nagaan van de immigranten op de Nederlandse cultuur, zowel in het verleden, het heden, als in de toekomst. Wat zijn de culturele gegevens van en over de immigranten? Is de immigratie een verrijking voor de Nederlandse cultuur?

Hoe gaan wij Nederlanders en Vlamingen om met de aanwezigheid en de invloed van vreemde culturen in het Nederlandse cultuurgebied?

Een thema dat beslist ook u zal aanspreken, en zeer zeker de moeite waard is om er samen met ons wat dieper op in te gaan. Begin augustus ontvangt elk lid van V.V.A.-Limburg een persoonlijke uitnodiging waarop ze alle details over deze uitzonderlijke zitting vernemen. Vanzelfsprekend worden ook hun partners, vrienden en kennissen, na inschrijving, mee verwacht.

Prijzen

Het Algemeen-Nederlands Verbond beheert enkele fondsen waaruit projecten en prijzen gefinancierd worden. Het **literatuurproject** stelt jonge dichters in staat hun werk voor het eerst in drukvorm te laten verschijnen.

De **ANV-Visserneerlandiaprijzen** worden uitgereikt als beloning van personen die zich belangloos voor hun medemens of voor de samenleving verdienstelijk hebben gemaakt; als steun aan onderzoek dat verricht wordt ten behoeve van het lichamelijk en geestelijk welzijn; als steunverlening voor initiatieven op algemeen cultureel gebied. Ook worden **ANV-Visserneerlandiaprijzen** uitgereikt voor oorspronkelijke, in de Nederlandse taal geschreven teksten voor toneel-, hoor- en televisiespelen, alsmede voor muzikale composities.

Tijdschrift/lidmaatschap

NEERLANDIA, is een opinie- en informatieblad ter bevordering van de Nederlandse taal en cultuur waar ook ter wereld, in het bijzonder met het oog op een cultureel pluriform Europa. Het wordt uitgegeven door het Algemeen-Nederlands Verbond met steun van de Nederlandse Taalunie. Het verschijnt **vijfmaal** per jaar.

NEERLANDIA omvat een aantal vaste rubrieken, zoals een stellingname waarin gediscussieerd wordt over een controversieel onderwerp, een forumrubriek met lezersbrieven, een agenda van culturele evenementen, boekbesprekingen, verenigingsnieuws, de leuke poëtische rubriek "Dubbelportret" met een Nederlandse en Vlaamse dichterlijke uitbeelding van hetzelfde onderwerp.

Daarnaast omvat ieder nummer enkele essays, interviews en reportages.

De cultuur van de Nederlanden in de breedste zin, taal, kunstuitingen, geschiedenis, politiek, economie, mentaliteit en identiteit, en de specifieke wijze waarop het ANV daarbij betrokken is, vormen het referentiekader waarbinnen de redactie haar beleid voert.

Een jaarabonnement op **NEERLANDIA**, gekoppeld aan het **ANV-lidmaatschap** kost slechts 735 Bfr / 40,- (jongeren 460 Bfr / 25,-) te storten voor Vlaanderen op rekening 789-5727681-43 t.n.v. Algemeen-Nederlands Verbond v.z.w.

Wij hopen ook u weldra als **ANV-lid** en **NEERLANDIA-lezer** te mogen begroeten.

Contact opnemen met ANV-Limburg kan op het secretariaatsadres : Schutteheiweg 29 - NL-6343 AG Klimmen. Tel. 0031-44-05 14 30.

Nationale ontmoetingsdag

zaterdag 14 oktober 1995.

Om te voldoen aan de wens van verscheidene afdelingen, wordt een aantrekkelijke nationale activiteit georganiseerd waarop de V.V.A.-leden en hun gezin worden uitgenodigd.

Het bestuur van de afdeling Oostende laat niets aan het toeval over. In samenwerking met het hoofdbestuur wordt alles in het werk gesteld om van deze ontmoetingsdag een hoogtepunt te maken in de geschiedenis van het V.V.A.!

Om het initiatief te doen slagen, wordt de deelname van circa 200 V.V.A.-leden en hun familie verwacht.

Programma:

Op **zaterdag 14 oktober 1995** worden alle afdelingen verwacht op het vlaggeschip van de Oostende Lines "Prins Filip" voor een **zeetrip Oostende-Ramsgate (Engeland)**.

08.00 u: samenkomst per trein in het station van Oostende (verbonden met loopbrug aan het schip!) of per auto op de carferryparking; inschepping als voetganger; hier wordt U hartelijk verwacht voor het verwelkom-koffiebuffet met koffie, thee, fruitsap, ontbijtkoeken in de bodegabar.

08.45 u: afvaart van het schip.

geleide bezoeken in groepen van circa 15 personen aan de technische ruimten van het schip (brug, machinekamer, commandokamer, keuken, kajuiten enz...)

10.30 u: ontmoetingsuur tussen de verschillende afdelingen (uitwisseling van ervaringen)

12.00 u: er wordt U in de bodegabar als aperitief kir, bier, fruitsap en hapjes aangeboden.

13.00 u: de tafels staan klaar om U te verwennen met een drieganglunch overgoten met wijn en koffie; voor de kinderen wordt een aangepast menu voorzien.

15.00 u: optreden van cabaretier KAREL DECLERCQ in de Pacificzaal, op het programma: "Een ludieke kijk op de actualiteit."

16.30 u: na een frisse neus op het dek, een gezellige koffiepauze met koffie, thee, fruitsap en cake in de bodegabar.

17.30 u: afscheid van onze medeleden en aankomst te Oostende, waar trein of auto op ons wachten.

Uiteraard kan een sortietje in Oostende er nog bij!

Dank zij de onderhandelaarskwaliteiten van de bestuursleden van de afdeling Oostende kon de prijs voor het hele pakket gedrukt worden tot **1600 BEF** voor volwassenen en **900 BEF** voor kinderen beneden de 14 jaar.

Inschrijvingen gebeuren door overschrijving **vóór 1 oktober 1995** van het verschuldigde bedrag:

- ofwel **bij Uw plaatselijke afdeling** als die het vervoer of een aanvullend programma organiseert;
- ofwel **via het centraal secretariaat** (rekeningnummer 000-0429238-13 of gekruiste cheque).

CENTRAAL SECRETARIAAT V.V.A.
Emiel Jacquainlaan 126, 1000 BRUSSEL
tel. 02/218 68 20

Onze secretaresse Goedele Van Haelst is bereikbaar:

Dinsdag	
Woensdag	van 13.00 u tot 18.00 u
Donderdag	
Vrijdag	van 14.00 u tot 18.00 u

buiten deze uren kan U steeds Uw boodschap inspreken op het antwoordapparaat

68ste IJZERBEDEVAART

ZONDAG 27 AUGUSTUS 1995 11 u

VLAANDEREN: Onze opdracht

DE WERELD DIE WIJ WILLEN

Programma:

Eucharistieviering

Oecumenisch moment

Bedevaart:

Deel I Een terugblik op 75 jaar bedevaarten: 1920-1995

Deel II Pijler VREDE

Deel III Pijler VERDRAAGZAAMHEID

Deel IV Pijler VRIJHEID

Apotheose

Herkenningsteken: 200 BEF

in voorverkoop: 160 BEF

DE NMBS kent, op uitdrukkelijke mededeling van de reizigers dat zij aan de IJZERBEDEVAART deelnemen en van het reductietarief willen genieten, een reductie van 60% toe.